

SUMARI

Pròleg.....	9
1. La meva família.....	13
2. La meva infantesa.....	21
3. El seminari.....	35
4. El món que em va veure néixer.....	51
5. El meu sojorn romà (1947-1951).....	63
6. L'ordenació presbiteral.....	91
7. Els meus primers serveis presbiterals.....	101
8. Activitat malgrat el règim franquista.....	115
9. El món de fora.....	131
10. Rector a parròquies.....	147
11. La facultat i el món acadèmic.....	157
12. Capellà jubilat.....	167
13. Els darrers esdeveniments.....	179
Epíleg.....	185

PRÒLEG

Tinc més de noranta anys. No sé si són molts o pocs, però crec que són suficients per a gosar posar negre sobre blanc, és a dir, escriure allò que s'acostuma a anomenar "memòries".

Pels fets que m'han marcat, he de començar destacant que les meves són les memòries d'un home orfe de pare des dels dos anys i mig, i orfe, anava a dir, d'un germà més petit, que va morir quan ell tenia sis anys i jo en tenia vuit. Si per orfandat s'entén també i principalment enyorança, jo, del pare, per raons òbvies, no en vaig sentir, i no perquè la mare, vídua als vint-i-sis anys, no em parlés (ni poc ni molt) d'aquell qui va ser el seu marit durant cinc anys. Per bé que segur que en guardava un bon record, segurament dels millors, entenc que va viure la seva llarga viudetat, de més de seixanta-cinc anys, com una mena de temps de clausura, en un sentit ampli de la paraula, la qual cosa no vol dir de cap manera un temps infecund, uns anys de viudetat trasbalsats per la mort prematura d'un fillet de sis anys, que li havia de produir l'efecte d'un avortament retardat. Si del pare, doncs, no n'he sentit pròpiament enyorança, i ni tan sols orfandat, del meu germà Jaume-Joan sí: sempre l'he enyorat i vaig sentir i encara sento la seva mort com una mena de robatori, practicat a les arques més profundes del meu ésser.

Però m'afanyo a dir que aquestes “memòries” són d'un home que és i que se sent capellà de cap a peus. I, per tant, unes “memòries” que no seran o no voldria que fossin o que estiguessin centrades en la meva persona (si soc capellà no és per a mi, sinó per als altres), sinó en les persones que he conegut i en els esdeveniments que he viscut més o menys de prop.

He volgut escriure unes memòries que, en principi, no tenen res a veure o tenen molt poc a veure amb unes “confessions”, com ara les de sant Agustí. Evidentment, per tal que unes memòries com aquestes siguin honestes, no cal que hi constin tots els errors, de tot tipus, que hom hagi pogut cometre, inclosos també els errors de tipus moral, és a dir els pecats. Val a dir que el concepte de pecat, sobretot el de pecat greu (mortal), ha anat madurant en mi, i ha passat de ser una ofensa a la llei de Déu a ser una infidelitat al meu compromís i, sobretot, a l'amor de Déu. I també ha anat madurant en mi el concepte de “perdó dels pecats comesos”: sense abandonar el concepte de perdó vinculat a l'absolució sacramental — Jesús va dir als apòstols: “Rebeu l'Esperit Sant. A qui perdonareu els pecats, li quedaran perdonats; a qui no els perdoneu, li quedaran sense perdó” — ha anat passant, de l'acte del perdó puntual vinculat a la confessió del pecat, a una visió que inclou el procés de canvi de mentalitat (conversió), és a dir, la voluntat efectiva de fer les coses d'una altra manera, més que no pas de canvi d'una manera de ser. Naturalment, en aquesta evolució, hi ha influït notablement el canvi de visió de Déu: de la visió d'un Déu que no ens permet ser feliços, a una visió d'un Déu que, perquè no sap fer res més que estimar, vol per damunt de tot que visquem amb joia.

Reconec que, pel que fa a l'exercici del meu ministeri presbiteral (per bé que no puc separar “ser capellà” de “ser cristià”, ni “ser cristià” de “ser humà”), no sempre he reprimít, com calia, les ganes i les oportunitats de servir-me d'aquest ministeri sense posar per davant servir els altres, i de vegades he abusat del meu poder amb gestos autoritaris. En canvi, crec que m'he alliberat prou bé de la vanitat, i no pas per virtut, sinó simplement perquè presumir d'un mateix m'ha semblat sempre una ridícula, i sempre he sentit pànic de fer el ridícul. Una altra cosa molt diferent és el meu compromís de capellà “celibatari”. No vull dir que em costi ser cèlibe: ho he assumit lleialment, però no sempre he mantingut aquesta fidelitat (que deriva d'una llei, i no d'una opció personal) fins a les últimes conseqüències, amb el patiment que a mi mateix em produïa i amb el patiment que produïa a altres persones. Però també en aquest camp i en aquesta matèria crec que simplement s'ha imposat el seny, i que les amistats sinceres i una estimació molt profunda m'han proporcionat la pau que desitjava i que em costava trobar. Finalment, haig de dir que, del pecat de què em sento més penedit, encara que sempre me n'he allunyat, com d'una pesta, és del pecat de la mesquinesa (i haig de dir que la mesquinesa dels altres, més que no pas la seva malícia, que em costa de veure, és el que m'ha ferit més).

No sé si calia dir tot això, però he volgut ser el màxim de sincer. I, en qualsevol cas, vull dir ben de cor amb el salm: “*Misericordias Domini in aeternum cantabo*”, “per sempre lloaré els gestos misericordiosos del Senyor”; i tot el que soc és fruit de la seva bondat, que no té límits.

Dit això, afegixo que vull descriure el que ara considero més rellevant de la meva biografia, fil per randa, posant l'accent en el molt que he rebut de les persones amb qui m'he trobat, que són moltes i molt diverses.

No sé si cal advertir que, en aquesta descripció, segurament hi haurà dades i dates inexactes o narracions de fets que potser van tenir lloc en un context diferent d'on els situo. Amb el temps, la memòria difumina el que hem viscut. En tot cas, ho exposo tot tal com ho recordo o com crec que va ser.

LA MEVA FAMÍLIA

Vaig néixer a Reus, el 12 de setembre de 1928. Els meus pares van ser Josep Gil Pascual, natural de Vandellòs, comarca del Baix Camp, i Catalina Ribas Aligué, natural de Terrassa.

Els meus avis paterns eren Pau Gil i Encarnació Pascual, nascuda ella a Vandellòs i ell a Masriudoms, un llogaret del mateix municipi; van tenir quatre fills, tres nois i una noia: el Pau, el Josep, el Jaume i la Maria (que es va casar al mateix poble amb un senyor que també es deia Gil, al qual no vaig arribar a conèixer, i va tenir una filla, que també es deia Maria i que va viure pràcticament tota la vida a Reus).

Els avis paterns eren pagesos i, per a guanyar-se millor la vida, es van traslladar a Reus amb els tres fills nois i van anar a viure de masovers en una masia, on treballaven el camp, per bé que més endavant, quan ja tenien els fills casats, es van traslladar a un habitatge al carrer de l'Abadia, on jo havia anat moltes vegades. El meu pare va treballar com a meritori en una fàbrica de bosses de mà i de moneders.

Els meus avis materns eren Joan Ribas Franquet i Emília Aligué, que van tenir dos nois i tres noies: Catalina, que és la meva mare, Gaspar, Joan, Maria i una altra que va morir molt joveneta.

L'avi matern, Joan Ribas Franquet, havia nascut a Barcelona, encara que la seva ascendència era reusenca i tenia la seva família en pobles de la comarca del Baix Camp, sobretot a Montbrió i a Arbolí; i l'àvia, Emília Aligué, havia nascut a Terrassa, on es va casar amb l'avi. Ben aviat es van traslladar a Reus, al carrer Ample, a un habitatge on, en els baixos, hi havia la foneria Blanch (“fundició”, en dèiem) i, davant per davant, el col·legi dels *padres* —els Fills de la Sagrada Família—, col·legi al qual vam anar el meu germà i jo i on vaig fer amistat amb un company, el Francesc Cortadelles i Santromà, amb qui després vaig coincidir per poc temps al Seminari de Tarragona i a qui vaig freqüentar quan ell vivia, ja casat, a Barcelona (també vaig tractar molt els seus pares i el seu germà Àngel). Posteriorment, l'avi, la meva mare ja vídua i el meu germà ens vam traslladar al carrer Vallroquetes, a un pis de la casa dels senyors Muntanya. L'avi, que era ebenista, va treballar tota la vida a la casa de mobles del senyor Vergés.

El meu pare, que, com he dit, va treballar com a meritori en una fàbrica, va anar a viure amb la mare al carrer Barrera, on jo vaig néixer: el meu pare va morir molt jove, d'un càncer al pàncrees, i la mare, vídua des de l'any 1929, es va traslladar a casa dels seus pares, al carrer Ample, on va néixer un fill pòstum, el Jaume-Joan, concretament l'any 1930. Recordo que, des del balcó d'aquesta casa, vaig veure la desfilada amb ocasió dels Fets d'Octubre de 1934, que em va cridar l'atenció.

És natural que, en quedar vídua tan jove la meva mare, ens relacionéssim més amb la seva família que amb la del meu pare. De fet, l'avi Joan em va fer mig de pare. La mare

va tenir sempre una bona relació amb el seu pare i, més d'una vegada, va aconseguir que el tiet Joan, que era com una mena de fill pròdig, entrés a casa, quan ja vivíem al carrer Vallroquetes, ni que fos amb l'excusa de veure'm a mi, ja que m'estimava particularment. La mare, però, no s'estava de dir les coses pel seu nom. Una anècdota que ho il·lustra és que l'avi deia moltes vegades "cony" i la mare el renyava, i tantes vegades ho va fer que, davant meu, ell li va dir: "Catalina, si no dic cony, què cony diré?"

Pel que fa als germans del pare, el tiet Pau es va casar amb la tieta Rosa Casanovas, i van tenir dues filles, la Lourdes i la Maria Rosa, i el tiet Jaume es va casar amb la tieta Antònia Aluja i van tenir un fill, el Jaume Gil Aluja, del qual soc padrí de fonts (el bateig va ser a la Prioral, un cop acabada la guerra, però jo encara era molt petit i em va costar molt de sostenir-lo als braços). El tiet Jaume ja havia mort l'any 1937; va deixar com una preciosa herència, a la seva vídua i al seu fill, el violoncel amb el qual havia executat moltes melodies.

La mare, i jo amb ella, no va deixar de freqüentar la família del pare, que també vivia a Reus, les tietes Rosa, Antònia i Maria. La tieta Rosa, vídua del tiet Pau, amb les seves dues filles, tenia un estanc al raval de Santa Anna; posteriorment es traslladà a Barcelona, i vam deixar de veure'ns; la Lourdes es va casar amb l'Anton Fusco, del qual va tenir tres fills, i la Maria Rosa es va casar amb el Josep Pagès, del qual va tenir quatre fills. La tieta Antònia, com ara he dit, era la vídua del tiet Jaume. I la tieta Maria, també vídua, vivia amb la seva filla Maria (aquesta cosina meva, que es va casar amb un tal Miquel, ens va proporcionar molts maldecaps, i no entro en detalls).

Naturalment, també freqüentava els membres de la família de la mare: la tieta Maria i el tiet Emili Auqué, que van tenir dues filles, la Maria Emília i l'Anna Maria, nascudes la primera abans de la guerra i la segona després; el tiet Gaspar, casat amb la Misericòrdia Auqué, germana del tiet Emili, i de la qual va tenir dues filles, la Misericòrdia i l'Emília, nascudes abans de la guerra, i un fill pòstum, el Gaspar, nascut després de la guerra (del qual també soc padrí de fonts); i el tiet Joan, el més difícil de controlar (encara que tenia uns sentiments molt nobles), que es va casar, durant la guerra, amb la tieta Juanita i van tenir dues filles, la Joana i la Montserrat, de la qual la mare fou padrina de fonts (tota aquesta família va abandonar ben aviat la ciutat de Reus i es va traslladar a viure a Terrassa). La meva cosina Maria Emília, nascuda el 1936, que va ser poetessa, va ser per a mi com una germana. El tiet Emili tocava el violí, i jo vaig aprendre a tocar-lo a casa del mestre Piqué a Reus (al seminari vaig abandonar el violí per passar-me al piano).

Haig d'afegir que, després de la guerra, vaig arribar a conèixer un cosí germà de l'avi Ribas Franquet, que era capellà i responsable de la capella de Lepant de la catedral de Barcelona. I, amb el temps i tot sol, vaig anar coneixent la resta de la família de l'avi, que vivia a Montbrió del Camp; i he mantingut una relació estreta amb els germans Josep Maria i Rosa Carré. El Josep Maria es va casar, no va tenir fills i va viure a Tarragona; ell i la seva dona varen morir molt joves. La Rosa es va casar, a Barcelona, amb el Joan Duran, i es va relacionar molt amb la tieta Maria i el tiet Emili, fins que el Joan va morir; la filla del matrimoni, Magda, es va casar amb un xicot de Torredembarra, el Francesc Girol, el

Siscu (jo vaig presidir la cerimònia del casament, a Sitges), i han tingut dos fills molt eixerits, el Xavier i la Cristina; i amb aquesta família, que viu a Torredembarra (la Rosa, el Joan i la Magda), m'hi he relacionat darrerament molt. També m'he relacionat amb els cosins dels Carré, els Roca, de Tarragona.

La persona amb qui m'he trobat més intensament i amb qui he viscut més temps és la meva mare: amb ella vaig viure durant els anys del meu ministeri, fins que va morir, a Tarragona, als vuitanta-set anys, el 20 de febrer de l'any 1991, després que, a Salou, hagués patit una embòlia i hagués quedat hemiplègica el juliol de 1978. Quan va tenir aquest ictus era a Salou per les circumstàncies que explico tot seguit. La mare tenia uns amics a Riudoms: la Josefina i el Joan. La Josefina era clienta, a Reus, de la meva mare modista —la meva mare era una bona professional i, a part del taller on ensenyava moltes noies a cosir, tenia moltes clientes, més o menys importants. Aquest matrimoni tenia dues filles, la Josefina i la Joana. La Josefina es va casar amb el Salvador Pellicé, també de Riudoms, i van anar a viure a Salou, on ell va desenvolupar el negoci de la construcció. En l'edifici que va construir al carrer València, i on van viure, van vendre un piset, més aviat petit, a la meva mare, al costat del seu que era més gran; quan es van traslladar a un altre habitatge, la mare els va comprar el seu pis i va vendre el pis petit a la meva cosina Emília. Encara que Salou no va ser el primer lloc d'estada fora de Tarragona durant les vacances: abans, la mare havia llogat l'abadia de Querol, on vam passar un estiu.

És, doncs, en aquest habitatge del carrer València on va patir l'embòlia. Jo era a Tarragona i la va assistir la meva cosina Emília. Després de mesos a l'hospital, vaig portar-la al seu

pis de Tarragona, on vivíem tots dos. A la mare, la va cuidar, a casa, una dona ja gran i, davant les dificultats perquè fos ben cuidada, vaig ingressar-la a les Germanetes dels Pobres, tal com em va demanar ella mateixa, on va ser molt ben atesa i on va morir (a les Germanetes, també hi vaig tenir els tiets Emili i Maria, i també hi van morir). Gairebé diàriament l'anava a veure i els caps de setmana la portava al Catllar, on jo residia. Jo, en aquells temps, era rector de la parròquia de Sant Joan del Catllar, i vaig habilitar la casa rectoral, l'abadia, per a poder-l'hi portar. Efectivament, a casa, hi va dormir més d'una vegada, i jo la rentava amb un afecte intens, a la banyera, de cap a peus, un acte, anava a dir, ritual, que em traslladava, mentalment, a les circumstàncies del meu naixement. I, un cop difunta, vaig pensar que l'havia de portar a ser enterrada al poble, on vaig adquirir un nínxol al cementiri municipal. A la parròquia del Catllar, vaig presidir la missa exequial, amb la presència de molta gent que omplia, de gom a gom, el temple parroquial, i amb la companyia de molts germans preveres. Recordo que un d'ells, mossèn Magí Sabaté, em va dir: "Mira com t'estimem!"

La mare va ser una marassa i era, per a moltes persones, la tieta Catalina; ho era per a tota la família, des dels més propers fins als més llunyans, i ho era fins i tot per a alguns amics, com ara la Ramona i l'Eduard i llurs fills, que eren de Reus i que van anar a viure posteriorment a València, a Alberic, on els vaig visitar diverses vegades. I per a molta altra gent de Reus i de fora de Reus, la meva mare era la senyora Catalina; ho va ser durant tots els anys que va viure amb mi, i en alguns casos d'una manera molt especial: encara que li diguessin "senyora Catalina", la tractaven com si fos de la seva família; penso en el Salvador Pellicé i la Josefina Casadó,

de Riudoms-Salou, i en els seus fills, entranyables amics, i penso en el Mateu del Pla, que avui encara diu que mossèn Gil és “de casa”.

I m'afanyo a afegir que, per a mi, la mare ho va ser tot, per tant, va ser també pare i mare; i va ser, per damunt de tot, la mare del capellà que vaig ser i que encara soc; en aquest sentit, la seva maternitat va culminar en el moment de la meva ordenació presbiteral, a la basílica de Sant Andreu della Valle, el dia 11 de març de l'any 1951, on va acudir amb el calze que em va regalar i que va servir per a la meva Primera Missa, que vaig celebrar a les catacumbes de Sant Calixt, l'endemà de l'ordenació. Com he dit, un cop ordenat prevere, vaig viure sempre amb ella, i vull afegir que, en molts sentits, va ser per a mi una mena d'àngel de la guarda, que m'advertia sàviament de les circumstàncies que podien comportar un cert perill per a la meva vida de cèlibe.

Hi ha més persones que he tractat, la majoria amigues del pare o de la mare, especialment després de la guerra civil (i abans d'entrar al seminari), i vull esmentar particularment el senyor Enric Prats, que era l'administrador del manicomi Pere Mata i era amic del pare. Aquest senyor era l'amo de la Bassa d'en Just, una finca de la carretera de Salou que va heretar el seu fill, i on mossèn Muntanyola es refugiava durant el seu llarg sojorn, com a rector, al poble dels Omellons. Unes altres persones van ser el metge Pere Gomis, neuròleg, i el també metge doctor Fàbregues (però a aquest i a la seva dona els vaig conèixer bastant més tard).

He parlat de la meva família i dels meus amics més propers, però en tinc molta més i molts més, amb els quals també m'he relacionat molt, i que farien una llista massa llarga d'esmentar ara.

© del text: Josep Gil i Ribas, 2021
© d'aquesta edició:
Pagès Editors, S L, 2021
Sant Salvador, 8 – 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Primera edició: juliol de 2021
ISBN: 978-84-1303-287-0
DL: L 380-2021
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S L
www.bobala.cat

◀ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.